

TENDINȚE DE MODERNIZARE ÎN SISTEMUL ONOMASTIC ROMÂNESC

Larisa GURĂU

Catedra Limba Română, Lingvistică Generală și Romanică

The creation of the personal nomination with Romanian people is developed together with the process of Romanian language formation. The Romanian history of onomastics comprises many periods, starting with the medieval period (XI-XIV centuries).

The modernization of the Romanian onomastic system begins from the XII century and continues till present. The dynamics of this process is determined by social conditions of the modern life to which the language and onomastics should adapt.

Ways of new names entering into the language are various and are continuously improving through television, radio, internet-means which shorten the distances and cancel the isolation.

În secolul al XVIII-lea, sistemul onomastic românesc intră, simultan cu alte sectoare ale vieții culturale, printre care și limba, într-un proces amplu de modernizare, ce se va desfășura pe parcursul aproape a două secole, prelungindu-se, de fapt, și în prezent. Viabilitatea acestui proces este determinată de condițiile sociale ale vieții moderne, la care trebuie să se adapteze limba și onomastica.

Modernizarea a adus un inventar lexical nou în limbă – neologismele, care restructurează, în anumită măsură, vocabularul. Alături de vocabular se modernizează și sistemul antroponimic. Unitatea onomasticii din Țara Românească cu cea din Moldova face posibilă aprecierea generală a întregului sistem onomastic românesc.

Cercetătorii au stabilit pentru prima jumătate a secolului al XVIII-lea trei factori determinanți în atribuirea numelui:

- factorul religios, în funcție de calendarul sărbătorilor ortodoxe;
- continuitatea onomastică în familie;
- tendința de modernizare.

Primii doi factori reprezintă conservatorismul sistemului denominativ, fiind specifici colectivităților rurale, mai ales a celor izolate. Rezultatul acțiunii lor duce la concentrarea formelor în fondul onomastic stabil, odată cu creșterea puterii de circulație a unui nume. În tendința de modernizare se încadrează numele cu prestigiu purtate de personalități, de intelectuali din mediul rural, atribuirea a două nume de botez, alegerea influențată de către naș, preot, notar [1, p.121].

Din punctul de vedere al inventarului de forme, în limba română se constată păstrarea formelor onomastice tradiționale, atât religioase, cât și laice, care aparțin fără excepție fondului principal onomastic vechi.

După ce timp de mai mulți ani alegerea prenumelui s-a făcut dintr-un inventar stabil de forme religioase și laice impuse de tradiție, la sfârșitul secolului al XVIII-lea apar semnele unor schimbări determinate de influențe culturale care impun anumite mode onomastice. Primul val de prenume noi este cel al formelor onomastice neogrecești, importate în epoca fanariotă. Drept exemplu poate servi sufixul **-ache**, care se impune prenumelor bărbătești: *Păvălache, Andronache, Vasilache, Dumitrache*.

Moda acestora va supraviețui până în prima jumătate a secolului al XX-lea. Paralel apar prenume noi: *Filaret, Scarlat, Spiridon, Calipso, Zoe, Plolixenia*.

O particularitate a acestei perioade constă în introducerea unor prenume noi, preluate din fondul onomastic latin, în special, nume legendare: *Remus, Romulus, Cezar, Traian, Ovidiu, Virgiliu, Horațiu, Lucrețiu*.

Faza modernă a antroponimiei românești se manifestă în secolul al XIX-lea cu un împrumut masiv de nume occidentale. Caracterul religios cedează în favoarea formelor laice: *George, Jan, Alice – Alisa, Clarice – Clarisa, Denise – Denisa, Denis*.

Mai sunt înregistrate nume de origine:

- italiană: Bianca, Gioconda, Ciprian, Carina, Renata;
- germană: Carol, Berta, Matilda, Brigita, Hilda;
- spaniolă: Carmen, Consuela, Ramona;

- engleză: Edmond, Edgar, Robert, Edita;
- rusă: Boris, Igor, Svetlana, Galina, Ludmila, Natalia.

Problema fixării prenumelor moderne în tradiția onomastică românească este una a viitorului, ea va decide care forme vor supraviețui și care se vor pierde. Cercetătorul Gh.Bolocan, care a realizat un amplu studiu de statistică onomastică pe un material actual complet, 58.400 de prenume, repartizate după gradul de frecvență, constată:

- a) schimbarea aspectului inventarului onomastic actual față de cel medieval;
- b) schimbarea nu afectează structura inventarului onomastic, formele tradiționale coexistând cu cele noi;
- c) modernizarea atinge numai fondul de prenume, nu pe cel al numelor de familie;
- d) modernizarea antroponimiei nu constă în înlocuirea formelor vechi cu altele noi, ci în suplimentarea inventarului onomastic;
- e) prenumele tradiționale religioase, masculine sau feminine, continuă să ocupe primele locuri în ierarhia de frecvență – *Ion, Vasile, Nicolae, Dumitru, Petru* [2, p.370].

În prezent, căile de pătrundere se diversifică și se perfecționează prin intermediul televiziunii, a radioului, a Internet-ului, care anulează izolarea, micșorând distanțele.

Cercetătorii care s-au ocupat de studierea antroponimelor (A.Erimia, M.Cosniceanu, A.Dumbrăveanu, D.Tomescu ș.a.) clasifică aproximativ la fel antroponimele. De cele mai multe ori, clasificările nu se referă doar la numele de botez, ci la toate formele existente în onomasticul românesc.

La baza clasificării numelor în două categorii stă semnificația inițială a acestora, adică numele se împart în:

- laice sau de designare (de inspirație profană);
- nume calendaristice sau de invocare (de inspirație religioasă).

Numele din prima categorie provin din cuvinte comune, capabile să descrie persoana sau o împrejurare legată de nașterea acesteia. Cele din categoria a doua urmăreau să pună purtătorul numelui sub protecția divină și să păstreze amintirea unor divinități, să evoce sărbătorile creștine și calitățile necesare unui bun creștin [3, p.38].

Se consideră, de obicei, că numele de botez calendaristice sunt învechite și mai puține numeric, dar au o frecvență deosebită și o mai mare putere de derivare, în timp ce numele laice sunt moderne și, totodată, mai multe, dar au mai puține variante antroponimice și o distribuție teritorială diferită.

La nivel sincron, se manifestă anumite tendințe ale sistemului antroponimic românesc:

- evitarea antroponimelor românești tradiționale, în special în mediul urban, și înlocuirea lor cu forme diminutive și hipocoristice;
- interesul pentru numele străine;
- înmulțirea cuvintelor care alcătuiesc numele individual este o manifestare a îndepărtării de ceea ce tradiția impusese în onomastica românească, și anume: prenumele format dintr-un singur cuvânt [4, p.48].

Astăzi se practică alipirea la numele de botez calendaristic a unui nume străin, în așa fel numele calendaristice, în ciuda pierderii semnificației și a magiei, apar în sistemul antroponimic în combinații uneori surprinzătoare: *Dragoș-Romario, Petre-Orlando, Andrei-Robert, George-Ricardo, Nicolae-Eduard; Ana-Miruna, Ana-Raluca, Elena-Bianca, Maria-Felicia, Diana-Debora, Ioana-Patricia* ș.a.

Numele nu mai au încărcătură semantică și nu mai sunt analizabile; nici cei ce le poartă, nici cei ce le dau nu știu să le interpreteze din punct de vedere etimologic, ceea ce duce la imposibilitatea de a împărți numele în părțile componente în locul unei scurtări, urmate sau nu de sufixe. Cele mai frecvente modalități de formare a hipocoristicelor sunt accidentele fonetice (afereza, apocopa și sincopa).

Părinții de azi își numesc copiii cu nume englezești sau spaniole, deoarece consideră că ceea ce nu-i al nostru, ceea ce-i străin, e și modern, deosebit. Iată câteva exemple de nume ce populează onomasticul modern românesc:

Nume spaniole:

Abby, Adelaida, Adelio, Alberto, Allegra, Blanca, Bonita, Carlos, Corazon, Eduardo, Enrique, Esma, Ella, Isabella etc.

Nume englezești:

Afton, Afra, Alex, Alfred, Faylin, Fleta, Fordon, Orrin, Ossie, Oswald, Olivia, Oliver, Jack, Jessica, William etc.

Trebuie menționat că aceste nume se întâlnesc la noi sporadic, dat fiind faptul că studiile recente ne prezintă cele mai frecvente nume preferate astăzi în spațiul românesc următoarele:

Pentru fete – *Maria, Alexia, Brianna, Bianca, Maia, Ilinca, Tea, Daria, Julia*.

Pentru băieți – *David, Luca, Matei, Tudor, Robert, Mihnea, Vlad, Andrei, Alexandru*.

După cum se vede, cel mai îndrăgit nume pentru fete rămâne totuși Maria, care are cea mai mare răspândire în toată lumea. El s-a impus în primele decenii de răspândire a creștinismului prin Fecioara Maria (până astăzi fiind cunoscute peste 60 de soluții etimologice). Maria este cel mai vechi, mai frecvent și mai popular prenume, având o mulțime de variante, derivate și hipocoristice, împrumuturi și creații pe teren propriu: *Marica, Marița, Maricica, Măriuța, Marușca, Mărioara, Mașa, Marieta* [5, p.85]. La acest nume, mai recent, se alipește un al doilea în postpoziție – *Maria-Mirabela, Maria-Marinela, Maria-Elena, Maria-Isabella*; sau în prepoziție – *Ana-Maria* etc.

În topul numelor de băieți, pe primul loc se plasează David. Este un nume de origine ebraică, care până la etapa actuală nu a fost prea răspândit în limba română. Doar dorința de originalitate și de individualizare îi face pe unii părinți să revină la acest nume vechi.

Localitățile rurale nu mai sunt izolate și manifestă aceleași tendințe de modernizare. De exemplu, în anul 2006, la Oficiul stării civile din Briceni, au fost înregistrați copii cu nume:

Fete	Băieți
Cristina	Alen Leonard
July	Daniel Ionuț
Mirela	Maxim Violen
Vanessa	Erhard Emanuel
	Mateo-Daniel

În spiritul vremii, ținând să fie în pas cu moda, inspirați uneori de numele personajelor din telenovele, moldovenii își botează copiii cu nume după bunul lor plac. După cum afirmă și I. Condrea, între nume și cei care-l poartă se creează o relație intimă, bazată pe obișnuință și acceptare și, adesea, un sentiment secret de atașament real. Numele propriu este organic legat de persoana care îl poartă, dar nu trebuie să reflecte, în mod obligatoriu, calitățile pe care le reflectă semnificația sa: Sofia nu este întotdeauna înțeleaptă și Victor poate să nu fie un biruitor permanent [6, p.15].

Referințe:

1. Tomescu D. Numele de persoană la români. Perspectivă istorică. - București: Univers Enciclopedic, 2001.
2. Bolocan Gh. Prenumele actuale – inventar și repartii teritorială. - Craiova: S.C.O., 1999.
3. Topor-Marin A. Raportul dintre numele de botez calendaristice și cele laice în sistemul antroponimic actual // Aspecte ale dinamicii limbii române actuale. Vol.2. - București: Ed. Universității din București, 2004.
4. Iordan I. Influența modei asupra numelor de persoane // Limba română. - 1996. - Nr.1.
5. Cosniceanu M. Dicționar de prenume. - Chișinău: Știința, 2006.
6. Condrea I. Varierea pragmatică a numelor de persoană // Analele științifice ale USM. - Chișinău, 2003.

Prezentat la 27.10.2008